

# UČITELJSKI TOVARŠ.

## List za šolo in dom.

Izhaja vsak mesec po celi poli. Velja za celo leto v tiskarnici in po pošti 1 gld. 50 kr. nov. dn., za pol leta 80 kr. nov. dn.

Tečaj I.

V Ljubljani 1. prosinca 1861.

List I.

*Častiti prijatli, mili bratje!*

**T**ukaj je naš šolski časnik, „učiteljski Tovarš.“, kterega smo že davno potrebovali in željno pričakovali. — Obsijalo ga je že zlato solnce novega leta, in serčno želimo, da bi ga tudi oblivali ljubeznjivi žarki naših bratov, prijatlov in vseh domoljubnih Slovincov! — Rodile so ga okoliščine novega časa, in Bog daj, da bi mu tudi ugodne bile in ga živile! —

Nobena vednost ne sega tako globoko v človeško življenje, kakor nauk od zrejanja. Šolska odreja stvari po učiteljih naš prihodnji narod, in učiteljska služba postaja tedaj vedno bolj imenitna in težavna. Učenik velikrat potrebuje, da bi mu kdo kaj svetoval, razjasnjeval in pomagal, pa tudi da bi ga tolažil in spodbujal pri njegovem trudnem delu. Kje bi iskal priden učenik pomoči? Kje drugod, kakor v tem, da se pogovarja s svojimi skušenimi brati in tovarši, in da bere dobre spise, kateri mu govoré o obdelovanji njegovega obširnega polja, in mu kažejo, kako bi lahko svoje učence naravnost in nemudoma vodil do pravega namena, in kako bi se sploh obnašal, da bi s časom vedno napredoval in bogatel v svojem dušnem in telesnem stanu. „Učiteljski Tovarš“ je prevzel to težavno službo, da bo zajemal iz mnogih studencov šolskih

skušenj in potem rosil rodovitne kaplje na naše šolsko polje. Govoril bo:

1. O pametnem in spešnem obdelovanji šole in odreje, o koristnem ravnanji s šolskimi knjigami, o učiteljskih zborih in sploh o napredovanji šole in učnikov,
2. o cerkvenem in šolskem petji,
3. o učiteljski književnosti, in bo tudi prinašal
4. cerkvene in šolske pesmi, kratke povesti za mladost, primerne životopise, zgodovinske in prirodne drobtinice,
5. šolske novice, popise i. t. d., dobre dela domoljubov, izreke in spodbudnice za učnike in za mladost,
6. vse, kar bo zadevalo društvo v pomoč učiteljskim vdovam in sirotam na Krajskem,
7. vse premembe v učiteljskem stanu, izpraznjene službe, imenovanja, prestavljanja i. t. d. in
8. v nemški prilogi vse nove postave (ämtliche Erlässe, Normalien), ki učnike in šole v ljubljanski škofii zadevajo.

Vse to bomo na tanko spolnovali, ako nam bodo le tudi naši mili bratje, spoštovani šolski prijatli in domoljubi na Slovenskem pomagali, kar jih zdaj prav lepo in iz globočine svojega serca prosimo. — Za vsako lepo drobtinico bomo zeló zeló hvaležni; saj vsi vemo, da — „zdržena moč je zlat obroč,“ ki nam stvari in hrani dela naše. Naša prva in zadnja misel pa naj bo: „Vse na slavo Bogu in na srečo našemu narodu!“

S takimi kratkimi pa preserčnimi vošili pojdi mladi „učiteljski Tovarš“ po vseh slovenskih selih, pozdravljaj vse naše brate učitelje, vse šolske prijatle in vse mile domoljube, in ljubeznjivo se tovarši ž njimi! Z Bogom!

**V Ljubljani** na novega leta dan 1861.

**Vredništvo.**

## Perva besedica „učiteljskega Tovarša.“

**V**am terkam na vrata, me v hišo pustite,  
 Prijazno podajam vam prvič rokó!  
 Prostora pri sebi mi kaj dovolite,  
 In gosta sprejmite, vas prosim lepó!  
 Ljubezen do vas me je k vam pripeljala,  
 Ljubezni pa tudi vas prosim za dar;  
 Ta vez naj bi terdno nam serca vezala,  
 Da ločil ne bo nas nobeni vihar.

### Podoba dobre šole.

Vidiš trope otrok, ki gredo v šolo! Kako čversto podvijo, in so veseli! Na obrazih se jim že vidi, kako zeló jim je šola pri sercu. Kaj jih tako mika, da tako radi tje hité? In lej, kako priljudno se vedejo po poti! Ljudi, ktere srečujejo, lepo pozdravljajo: „Hvaljen bodi Jezus Kristus!“ „dobro jutro!“ „dober dan!“ in dečki se tudi spodobno odkrivajo. Med sabo so lepo prijazni in mirni, kakor bratje in sestre iz ene hiše. Po vertih, travnikih, in na polji ne delajo škode in se nobene stvarice nepotrebno ne dotikajo. Ako se že po poti tako lepo vedejo in obnašajo, koliko bolj se bodo še le v šoli? Spremimo jih dalje!

Poglej tam v sredi vasi med zelenim drevjem čedno šolsko hišo! Okoli nje se vije živ plot, kateri je prav gosto zarašen in ravno obrezan, ter se vidi, kakor zelen pas okoli bele hiše. Na vertu so gredice polne krasnih dišečih cvetic, mnogoverstna zelenjava, po versti nasajene sadne drevesa, na posebnem kraju cel gojzdiček mladih, šibkih drevesic in pri strani čebel-njak poln šumečih živalic.

Ze gredo učenci proti šolski veži, in dečki se že od daleč odkrivajo in stopajo v šolsko izbo. Z veselim obrazom pozdravljajo svojega ljubega učenika, kateri jih tudi ravno tako prijazno sprejema. Vse, kar jih praša, mu prav lepo odgovarjajo, in mirno sedajo v svoje odločene klopi, ter se tiho pripravljajo za nauk.

Poglejmo tudi, kako lepo je v šolski izbi! Vse je prav zeló čedno. Okna so čiste, kakor ogledalo, stene lepo bele in

vse orodje prav pripravno; nikjer ne vidiš ne prahu, ne smeti. Zraven tega pa je tudi še vsa izba prav lepo in primerno ozaljšana. Nad mizo visi lepa podoba, ki kaže Kristusa na križu, zraven je podoba device Marije in sv. Alojzija; na drugi strani pa ste tudi podobi cesarjeva in vikšega duhovnega pastirja. Vidi se tudi spisan šolski red, šolske postave, velika abecednica in omara polna različnih knjig in drugih reči za kazavni poduk. — Zdrav zrak, svitloba in po zimi tudi primerjena gorkota stori, da je v šolski izbi še bolj prijetno. Učenik in učenci so zdravi in veseli. Vsi so čedno oblečeni, in vse svoje orodje imajo nepokvarjeno in v lepem redu. — Ako je šola že po zunanjem tako lepo uravnana, se tudi lahko vé, da se v nji tudi še kaj družega lepšega vidi in sliši. Glejmo dalje! Ura za nauk odbije; vsi učenci so že skupaj in željno čakajo nauka. Učenik migne, — učenci vstanejo in prav ginljivo zapojejo pesem pred šolo, včasih tako le:

Sveti duh! ti k nam zdaj pridi,  
Svoje nam razlij dari;  
Da bi mogli se učiti —  
Prosimo, pomagaj ti!  
Vžgi nam v sercu želje prave,  
Daj, da vse razumemo,  
Varuj vsake nas zmotnjave,  
V dobrem daj, da rastemo!

S povzdignjenimi rokami sklenejo vsi svojo pesem ali molitev; tiho se usedejo, in na obrazih se jim vidi, kako lepo so se s pobožno pesmijo ali molitvijo poživili na duši in pripravili za dobre nauke.

Nauk se prične, in le poslušaj, kako živo, temeljito in ljubeznjivo teče gladka beseda verlega učenika, in poglej, kako pazno in veselo poslušajo vsi učenci.

Ves poduk je na vse strani tako osnovan, da je skozi in skozi omikaven za serce in glavo, to je, da se umska zmožnost budí, ostri in glava brihta, pa tudi da se v dušo vkorenujejo blage čutila za vse lepo in dobro. Vse se veže k znanim rečem in se razjasnjuje od stopnje do stopnje, od naj drobnejših delov do vsega skupaj, ter se vsaki nauk tako dolgo vadi in ponavlja, da postane učencom pravo dušno blago. Učenik se prizadeva, da se učenci ne učé le za kratke šolske leta in za šolske preskušnje, temuč da si ves nauk prihranjuje kot

pridobljeno istino za celo svoje življenje — za časno in večno srečo. — Kadar berejo, ne berejo le samo po suhih čerkah, temuč učenik jim tudi vsako besedico, vsaki stavek in vsako berilo primerno razločuje in tudi sam izgovarja in kaže, kako se lepo in s pridom bere. Zraven pa učenik tudi, kakor ta ali uni spis v berilu nanaša, še veliko družega lepega in podučivnega pri svojih učencih zbuja in obdeljuje, ter govori marsikaj o prirodnih in domovinskih rečeh, kako je tu in tam po svetu, kako je bilo nekdanj, kako je zdaj; jim pravi od mnogih slavnih mož i. t. d. Zveden učenik tudi rad govori od sadjoreje, od umnega kmetovanja, od čebelarstva, od svilarije i. t. d. Tega pa učencom ne dopoveduje samo z besedo, ampak tudi skerbi, da jim vse to zares kaže ali s pravimi stvarmi ali pa z dobrimi podobami. — Ko se učenci pisati vadijo, ne pišejo samo mutastih čerk, temuč učenik jih vadi, da tudi zraven mislijo in prevdarjajo in si vednosti pridobujejo, kakor pri drugih rečeh. — Rajtajo le z znanimi in domačimi rečmi in le toliko, da si um bistré, in da se za vse potrebe navadnega življenja urijo.

Učenik pa tudi dobro pazi, da je vse to, kar sam govori in kar učenci odgovarjajo, čista, gladka slovenska beseda, brez ptujih in neznanih kovarij — vse tako, kakor sploh ljudje prav govoré, in kakor je pisano v dobrih slovenskih knjigah. — Posebno pa si dober učenik povsod prizadeva, da serca svojih učencov zlahtní, in jih za vse lepo in dobro vnema, kar se posebno pri keršanskem nauku godi, kjer se učencom vse resnice prav umevno razlagajo in na zadržanje obračajo; čednost se jim kaže v živih izgledih in prigodbah, vdihuje se jim posebno strah božji in živo čutilo sramožljivosti in poštenosti, pokorščina do staršev in prednikov in prava serčna ljubezen do vseh ljudi; škodljive vraže se zatirajo, vsa nepriljudnost in sirovost pa se modro odvrča, in učenci se napeljujejo, da se povsod krotko, mirno in priljudno vedejo.

Pa ne samo pri keršanskem nauku, tudi pri vsaki drugi priložnosti skerbi učenik, da se učenci lepo zrejajo; on dobro vé, da je pravi keršanski duh edina podlaga vsega uka in vse mnogoverstne omike. Pri npravstvenih ali moralnih povestih se učencom kaže to, kar je lepega, — graja, kar je slabega in pregrešnega; pri naravoznanskih spisih razjasnjuje učencom velike čuda božje in pri zgodovinskih rečeh modro previdnost božjo.

Vselej pa učenik prav živo govori od vsegamogočnosti, modrosti, dobrote, svetosti in pravice božje, in ves nauk méri na to, da se otroške serca napolnujejo z naj lepšimi in svetimi čutili. — Pa ne samo z lepim spešnim naukom se zbuja in živi keršanski duh v šoli, ampak učenik ga tudi sam razodeva, ker vedno s svojimi učenci ljubeznjivo, pravično in modro ravna. Rad hvali in spodbuja, kjer je treba, in kjer vé, da ne bo škodovalo; rad poterpi s slabejimi in z zanemarjenimi, ter jim še posebno rad pomaga. In če kak učenec zasluži, da bi ga učenik ojestrejšje svaril ali še celó kaznoval, mu ne prizanaša, temuč vse stori, da bi ga skoro na pravo pot pripeljal in poboljšal. Nikoli pa ne reče kake nepremišljene besede, ktera bi se mu ne spodobila, in tudi ni čmern in togotin, šola mu je vedno ljubeznjiv in svet kraj; vsi učenci so mu kot sinovi in hčere. — Pri takem očetovskem ravnanji pa se tudi učenci obnašajo pri učeniku, kakor pri svojem očetu in med sabo se ljubijo, kakor bratje in sestre enega očeta. Pri vsaki priložnosti kažejo, da so ubogljivi, priljudni, mirni, poterpežljiv in sočutni. In kako lepo plačilo je to za vse trude dobrega učenika! Mislim, da slajše veselje mu ne more cveteti na tem svetu, ako vidi, kako lepo raste in neprecenljiv sad obeta, kar je vsejal in zasadil v rahle mlade serca. Učeniku in učencom mine v taki šoli vselej prezgodaj šolski čas, in hvaležnejše in pobožnejše molijo ali zapojejo, kadar šola mine:

Blagoslovi, oče mili,  
 Delo naše pridnosti,  
 Da bi v dobrem terdni bili —  
 Tvoja milost naj stori!  
 Da po nauku bi živeli,  
 Vtisni nam ga prav v sercé.  
 Daj, da vedno bi veseli  
 Delali, kar uk pové!

Potem pozdravljajo učenika, in grejo mirno iz šole zopet proti domu. Učenik jih še kaj ljubeznjivo opominja, jih zročuje v božje varstvo, in tudi še nekoliko pospremlja.

Kaj pa učenik dela, kadar ni v šoli? On tudi zunaj šole obrača svoje skerbno oko za svojimi učenci. Večkrat pozveduje, kako se jim doma godi, kaj vse delajo, in kako se sploh vedejo pri starših. Ako je treba, gre tudi k njim na dom, tudi na pašnik, kjer pasejo in tje, kjer se navadno igrajo. Vse,

kar se mu ne zdi prav, če more, odvräa, kar se posebno na kmetih ložeje godi. Posvetuje se o tem tudi s svojimi duhovnimi pastirji in s starši, da se vé potem v šoli obnašati. Po tej poti bliža nekoliko svojo šolsko odrejo domači odreji in odvräa marsiktero nemarnost, ktera bi izhajala iz domače napčne odreje ali po slabih izgledih.

On pa je tudi v vseh rečeh svojim učencom in srenjčanom pravi živ izgled. On redi po tavžent lepih, žlahtnih sadnih dreves, ki njemu in drugim veliko dobička prinašajo; tudi ima mnogo težkih panjev v čebelnjaku, in se peča s svilarijo. Svojim učencom in sosedom kaže svoje dobre skušnje, jim posojuje podučljive knjige in časopise o umnem kmetovanji, živinoreji i. t. d. Tako širi on zlato srečo in blagoslov pri posamesnih sosedih in po vsem svojem kraji. Koliko pa še le dober učenik pripomore, da se lepo obnašanje in priljudnost pri mladosti in pri odraslih povikšuje! On je resnično pobožen mož. Tega pa ne kaže samo v cerkvi in v šoli, temuč kjer koli si bodi, naj si bo sam ali v družbi, vesel ali žalosten, pri prijetnih ali ptujcih, pri bogatih ali revnih, z eno besedo: povsod in vselej.

V njegovi hiši vlada naj lepši mir, ljubezen in edinost. On se obnaša povsod, kakor učenik v pravem pomenu te lepe besede. Šola mu je tempelj prave omike in keršanske odreje in polje čednosti in božjega strahu. Svoje učence si misli, da so pravi udje srenje in deržave in vstvarjeni za nebesko kraljestvo; sebe si misli, da je pomagavec v velikem vinogradu Gospodovem. Take misli ga navdajajo, kadar se pripravlja za šolo, kadar gre k svojim učencom, in kadar jih uči in se trudi ž njimi; te misli pa ga tudi ogrevajo, da more svoje težke dolžnosti zvesto spolnovati, da se dobro zavé, kaj je njegov poklic, in kako bi bil vedno bolj popolnoma. — Srečna je taka srenja, ki ima tako zlato šolo s takim blagim učenikom! Srečen pa je tudi učenik, ki tako marljivo obdeljuje svoje polje! Že na tem svetu se mu vse to lepo splačuje, ker ga vedno pregrevajo prave čutila, in ga vedno krepča presladka zavest. —

Tako smo le prav kratko narisali podobo dobre šole. Bog daj, da bi veliko velikih takih šol v resnici imeli v naši mili domovini! Nikar ne pomišljajmo, le berzno primimo vsak za svoje delo, rahljajmo terdo zemljo, sejmo vanjo dobro seme, — skerbno trebimo in žlahtnimo, eden drugemu ljubeznjivo

pomagajmo — in vidili bomo, Bog bo dal, da naše delo ne bo zastoj! Prišla bo gotovo enkrat bogata jesen, polna naj lepših pridelkov, — za nas pa prelepega večera sladki počitek.

## Lepa odreja.

Vvod.

Rediti, zrejati ali gojiti se pravi, da človeka približujemo k Bogu, kateri je prava ali izvirna podoba, resnica in ljubezen. Vsi pa smo slabi in zapleteni v grehove zveze; kdo nas tedaj li more voditi k očetu, — kdo kazati nam pravo pot k njemu, — in kdo nam more dajati moč in serčnost, da bi se le količkaj bližali njegovi neskončni svetosti? — Hvala bodi večni milosti! Poznamo ga — našega edinega pravega vodnika — našega izveličarja. Sam nam pravi, da je on pot, resnica in življenje, in da nobeden ne pride drugače k očetu, kakor po njem. Le nanj se moramo opirati. K njemu moramo tudi svoje male — svoje učence — peljati, če jih hočemo prav gojiti. Brez njega ni življenja, in če bi mladosti ne vodili k njemu, bi hodili ž njo naravnost po krivi poti do nasprotnega namena, kar se, žalibog, v sedanjih časih prepogosto godi. Zato pa je čas soditi jel, in bi Bog hotel, da bi se bili že pomirili protivni valovi šumeče Evrope! —

Poglaviten steber vse lepe odreje je um, ljubezen in viža ali način, kako naj se um in ljubezen obdeljujeta. Prava odreja tedaj razbistruje ali brihta glavo, požlahtnuje serce in vravnuje zunanje vedenje. Ako pri odreji le kterege teh delov manjka, ni vsa, ni prava, in mladi človek ne postane to, kar bi postati mógel. Um mora voditi vse naše dela, iz ljubezni pa mora vse izvirati, in način vpodobuje oboje.

Naše življenje na svetu je čas vedne skušnje in priprave za večnost. Tukaj nimamo stanovitnega stanja; popotniki smo, kateri moramo svoje prave domovine še le iskati. Naš pravi namen ali cilj in konec je, da bi se popolnoma združili z Bogom. Vsi smo otroci enega očeta, kateri je vseh enaki namen. Ktera zapoved je tedaj naj večja za nas? Gotovo ne druga, kakor zapoved vseh zapoved: „Ljubi Gospoda svojega Boga iz vsega svojega serca, in iz vse svoje duše, in iz vse svoje misli, in iz vse svoje moči; svojega bližnjega pa ljubi, kakor sam sebe“. Ravno ta zapoved mora biti tudi naj prvi kamen vse

odreja. Prava odreja ne stvari pri človeku novih zmožnost, temuč jih le zbuja in vodi te, ki jih že človek ima; pa tudi ne gleda samo na to, da se človek le po zunanje uči in vadi; ona tudi budi in vodi znotranjo moč, da se človek v vseh dobrih rečeh sčasoma uterdi, in da se potem lahko sam dalje izobražuje, dokler živi.

Kdo more prav zrejati?

Prav zrejati more edino le sveta ljubezen — večni Bog. Mi sicer le sadimo in prilijamo; Bog pa daje, da raste. On pa si izvoli za to svoje orodje, in blagor otrokom, ki imajo tacega rednika, kateri spozna, da je le orodje božje za odrejo, in da se tudi obnaša tako, da vse dela z Bogom in zavoljo Boga.

Človeški rejnik je tedaj pri otrocih namestnik božji, in mora tedaj imeti:

1. vkoreninjeno veselje do zrejanja in prirojen umski dar za to, združen s serčno pobožnostjo. Taki dar vidimo pri nekterih pobožnih materah, ktere se sicer obnašajo po svojih prostih mislih, pa vendar prav lepo in srečno zrejajo.

2. Ako hoče rejnik prav zrejati, mora pa tudi vediti, kako da bi zrejal, to je, on mora biti skušen in bister mož, da pri zrejanji vedno hodi po pravi poti do pravega namena. Vediti mora, zakaj da je človek na svetu, in kako da bi prišel naj gotovše do svojega cilj in konca; vediti mora tudi, kaj dela pri odreji natora sama in kaj pa božja milost, in kaj more in mora človeška skerb pridevati i. t. d.

3. Rejnik mora biti tudi pobožen. Le iz pobožnosti izvira serčna ljubezen do otrok in stori, da človek lahko poterpi ž njimi, da rad čuje pri njih, in da se rad ž njimi peča.

4. Rejnik pa se mora tudi po zunanje lepo obnašati, gladko govoriti, se ravno deržati, brez vseh telesnih napak biti i. t. d.

5. Rejnik pa mora posebno tudi sam vsem lep izgled biti. On mora vedno misliti: „Kdor koli teh malih koga v mojem imenu sprejme, mene sprejme. Kdor pa taci majhnih koga pohujša, bi mu bilo bolje, da bi se mu mlinsk kamen na vrat obesil, in da bi bil potopljen v globočino morja. Gorje človeku, po katerem pohujšanje pride!“ —

(Dalje prihodnjič).

## Šolska drobtinica.

Da učenec pri vsaki čerki, o nje podobi, nje glasu in nje enakosti z drugimi čerkami, potrebuje natančnega poduka, ve vsak izveden učenik; pa tudi uči skušnja, da otroci čerke veliko lažje zapomnijo, ako se jim kako ime, kaki glas ptic, žival i. t. d. predrekuje, ki se skončuje s čerko, ktera se jim ravno razklada. — Otroci pa imajo izreke, vstrojene po pevski meri, posebno radi; ja, radi jih imajo tako, da, če ni drugače, še po poti gredé si takt za hojo po njih izrekovanju mérijo. Za boljši zapomenitev samoglasnic naj se ti le izreki v poskušnjo in prevdar dragim bratom učiteljem ponudijo:

i, i, i,

Vse stvarjenje naj glasi:

„Hvaljen bodi Jezus ti!“

e, e, e,

Vsi rodovi naj časté —

Božje matere imé!

u, u, u,

Večna Slava bodi mu —

Trojedinemu Bogu.

o, o, o,

Ako starše vbogamo,

Se Bogu prikupimo.

a, a, a,

Ljubi Bog nas rad imá,

Vsi v nebesih smo domá!

*Jos. Levičnik.*

## Opominek za orglavca.

Cerkvena muzika ali godba, to je, petje, orglanje in kar je še zraven, ima namen, da povišuje božjo čast in človeka k pobožnosti nagiba. Lepo cerkveno petje in orglanje zbuja v človeku pobožne misli in čutila, in stori, da človek lepše moli, da serčnejše žaluje zavoljo svojih grehov, da se iskrenejše Bogu zahvaljuje, da ga čez vse ljubi, terdnejše vanj upa, in da se razveseljuje v svetem veselji. Pri lepi cerkveni muziki pozabi človek na tesne verige tega življenja, in se v duhu povzdiguje v presrečne rajske višave. — Cerkvena muzika je bila že v naj starejših časih — v starem in v novem zakonu — obilno v navadi. Posebno pa Slovenec rad poje, in kar poje, mu gre tudi iz serca, kakor bi stvaril in kazal žive podobe. Zato pa imamo Slovenci veliko prav milih, lepih, starih in novih pobožnih pesem. Dobro bi bilo, da bi mi Slovenci imeli svojo cerkveno pesmarico, v kateri bi se nahajale vse naj boljše stare in nove cerkvene pesmi, da bi jih lahko izbirali,

kadar bi jih potrebovali. Dokler pa še nimamo take pesmarice, mora pa vsak orglavec sam skrbeti, da izbira za očitno službo božjo primerne pesmi in napeve. Tudi v tej zadevi bi „učiteljski Tovarš“ svojim mladim tovaršem rad svetoval in jih spominjal, ktere cerkvene pesmi naj bi za vsaki praznik izbirali in peli; — on pa vendar ne bo nikoli, in tudi tukaj ne silil svojih misel, ker dobro vé, da ima vsak kraj svoje napeve, ktere se ne morejo prenavljati.

Naj boljši red za pesmi, ki naj se pri očitni božji službi pojó, je ta le:

Pri začetku svete maše do „Vere“ ali „Credo“ naj bi se ob navadnih nedeljah, kadar ni peta maša (to je, kadar se pri maši ne odpeva), pela mašna pesem iz Potočnikovih bukvic: „Pred Bogom pokleknimo,“ to da večkrat po kakem drugem napevu, katerih imamo mnogo v g. Rihar-jevih napevih. — Od darovanja do povzdigovanja pa naj bi se pela kaka druga priložna pesem, kakor sploh nanaša cerkveno leto. Navadne nedelje pa naj bi se pela pesem iz Potočnikovih bukvic: „Vera, upanje, ljubezen,“ ali pa kaka druga (tudi kaka lepa nedeljska Dolinar-jeva) enacega pomena. Po povzdigovanji naj bi se pelo zopet en ali dva odstavka mašne pesmi ali pa precej kaka od sv. rešnjega Telesa, po zavživanji pa vselej kaka enaka od sv. obhajila. Pri koncu svete maše pa naj bi se vverstil zopet zadnji odstavek mašne pesmi. V večjih praznikih pa naj bi se pela stara Haydnova mašna pesem „Pred stolom tvoje milosti,“ ali pa Potočnikova „Bog! pred tvojim veličastvom“, kateri je g. Rihar za sleherni del sv. maše drugačni napev pridjal. Imamo pa tudi še stare mašne pesmi, post.: „Glej na dar presvete maše,“ „Ljubi verni kristjani,“ postno mašo i. t. d. Tudi kaka kratka, primerna latinska maša bi včasih in kje ne bila znabiti nepotrebna, vendar bi se to malokrat zgoditi smelo.

Poseben red, po katerim naj bi se orglavec v tem mesecu ravnal, bi bil morde ta le:

Za novo leto in za god obrezovanja Gospodovega bi bila primerna mašna pesem „Bog pred tvojim veličastvom;“ pri darovanji: „Kak hitro nam naš čas beži“ (glej Potočnikove svete pesmi), — „Je zopet novo leto“ (glej Dolinarjeve pesmi od praznikov), — „Preteklo je leto“ (stara pesem). — Po povzdigovanji naj bi se zapela kaka pri-

merna božična pesem, in pri obhajilu ktera od sv. rešnjega Telesa.

Za sv. tri kralje ali za god raglašenja Gospodovega: Pri darovanji: „Prisvetil je veseli dan,“ „Kdo bi dans vesel ne bil!“ (glej Potočnikove sv. pesmi), — „Zbudi se Jeruzalem“ (glej Dolinarjeve pesmi od praznikov). — Po povzdigovanji naj bi se zapela še zadnjikrat kaka božična, potem ktera od sv. rešnjega Telesa.

Za 2. nedeljo po Razgl. ali za praznik sladkega imena Jezusovega: Pri darovanji: „Vsi ponižno poklekni-mo“ — Po povzdigovanji: „O Jezus, o sladek spomin!“ (glej Potočnikove sv. pesmi.) —

Za 1. predpepelnično nedeljo (Septuagesima): Pri darovanji: kaka od matere božje, ali pa od sv. Neže. — Po povzdigovanji: „Serce naj ljubeznjivši“ (glej Potočnikove sv. pesmi). —

## Družba v pomoč učiteljskim vdovam in sirotam na Krajskem.

V ljubljanski škofii se je po blagem prizadevanji naših skerbnih vikših gospodov ustanovila prekorientna družba v pomoč učiteljskim vdovam in sirotam. To je neizrečeno velika dobrota za ves naš učiteljski stan. Vsak človek, kateri ima kaj svoje deržine, se mora večkrat vprašati, kako se bi njegovi deržini godilo, če bi jo mogel zapustiti za vselej na tem svetu. — To je sicer grenka misel, pa je potrebna. Koliko britkejše pa zbada ta misel ljudskega učitelja, ker si v svoji večidel tesni službi ne more toliko prihraniti, da bi svojo ljubo deržinico spodobno preskerbel. Vendar, kar posamesnim ni mogoče, se zgodi z zjedinjenimi močmi, posebno z božjo pomočjo in s pomočjo keršanske ljubezni.

Ta lepa družba si je naložila preblago dolžnost, da bo podpirala zapuščene vdove in sirote ljudskih učiteljev na Krajskem, in sicer iz doneskov udov, blagih dobrotnikov, iz vsakterih milih darov in pobožnih poslednjih sporočil. Več ko bo imela družba doneskov, boljše in bogatejše bo obdarovala zapuščene reve. Zavoljo tega mora skrbeti, da bo tudi sama kaj denarja dobila. Vsak ud bo nekaj precej plačal, kadar bo v to družbo stopil, in potem tudi vsako leto nekaj. Ne-

oženjeni učitelji plačajo vstopnine po 10 gld., oženjeni pa plačujejo po razmeri svoje starosti, in sicer do 40. leta 20 gold., — po 40. letu pa 24 gold. Ta vstopnina pa se lahko 3 leta v polletnih odkladah odrajuje. Letnine pa plačuje vsak neoženjen ud brez razločka svojih dohodkov 3 gold. — Oženjeni udje pa plačujejo po 4, 5 ali 6 gold. po tem, kolikor znašajo njih postavni dohodki ali spod 200, — ali od 200 do 300 — ali čez 300 gold. — Vdova bo dobivala za zdaj po 60 gold., in nje pravi otroci do 18. leta vsaki po 15 gold. na leto. — Vse to bolj na tanko določujejo družbine postave, ktere so ravno natisnjene in se udom razpošiljajo. — Prečastito ljubljansko škofijstvo je 17. decembra 1860 pod št. <sup>2445/</sup><sub>475</sub> o tej zadevi razpisalo razglas na vse svoje šolske okraje, iz katerega tukaj le sledeče čertice posnamemo:

Pri zboru, kateri je bil vsled škofijskega razpisa 19. oktobra l. l. pod št. <sup>1966/</sup><sub>351</sub>, so bili za opravištvu pri družbi v pomoč učiteljskim vdovam in sirotam na Krajskem ti le odborniki izvoljeni: Mart. Ivanetič, Andr. Praprotnik, Jan. Zorin, Jan. Eppich, Mih. Putre, Leop. Belar, Fr. Gerkman in Ant. Nedved. — Za namestnike pa ti le: Jak. Schott, Jož. Stöckel, Jož. Štupar, Leop. Cvek, Fr. Raktelj in Karl Krištof. — Ob enem pa je ta odbor izvolil: Fr. Gerkman-a za tajnika ali pisarja, Jan. Zorin-a za zapisovavca in Mih. Putre-ta za dnarničarja. Ti odborniki so svoje delo s tem pričeli, da so preskerbeli vse, kar je bilo treba natisniti. Nekaj tega se tukaj učiteljem razpošlje in naznani, da se bodo na vstopne listike (Beitritts-Erklärungen) zapisali, in jih svoji debantii nazaj poslali, družbine postave pa sami ohranili. Kdor pa ne misli k družbi pristopiti, mora vse to nazaj dati in tudi povedati, zakaj da ne pristopi. Ravno tako se razpošiljajo te natisnjene reči tudi drugim dobrotnikom, kateri bi blagovolili ta blagi namen podpirati. Začetni dan te družbe je 1. november 1860. Ob enem se tudi naroča, da naj bi prav obilno udov pristopilo vsi enega duha k tej družbi, ker le tako bi se mogel spolnovati namen tega lepega početja. Vse opravila v teh zadevah se pa bodo le z okrajnimi šolskimi ogledništvu in z višjim šolskim ogledništvom opravljale. —

Ljubi učitelji! poprimimo se veselo tega lepega, dobrega dela. Dobiček bo naš! — In ako znabiti še nimaš deržine in tedaj ti še ni treba skerbeti za njo, — boš vendar znabiti,

kdo vé! kmali prišel v take okoliščine, da ti bodo nalagale résno dolžnost — skrbeti za svoje. Ako pa ti ni treba skrbeti za prihodnost svoje deržine, pa Boga zahvali, in pomagaj svojim milim bratom, kateri ti bodo gotovo iz serca hvaležni. — Bog daj pa tudi, da bi ta mlada družba še obilo drugih dobrih prijateljev in podpornikov dobila! Upamo, da bo mili oče zapuščenih vdov in sirot mnogo žlahtnih sere — posebno pri visokočast. duhovščini — vnel za to blago napravo, in da ji bo podelil sveti blagoslov.

## Književnost.

**Drobtince za novo leto 1859 in 1860.** Učiteljem in učencem, staršem in otrokom v poduk in kratek čas. XIV. letnik. Na svetlo dal M. Stojan, braslovški dekan. V Gradci 1860. Natisnil J. A. Kienreich. Ime „Drobtince“ je znano po vsem Slovenskem in še dalje čez meje naše. Udomačile so se med izobraženim in prostim ljudstvom. Posebno najde učitelj v njih veliko veliko lepega blaga za sé in za svojo šolo. Lice jim kinča podoba matere božje v Petrovčah na Štajarskem. Natis je prav ličen. Štejejo 278 strani, in veljajo lepo terdo vezane 1 gold. 10 kr. n. dn. Dobivajo se po vseh slov. bukvarnicah.

**Domači koledar slovenski za navadno leto 1861.** Spisal P. Hicinger, dekan postojnski; v Ljubljani, J. Giontini. Ta koledar je res pravi svetovavec skoro v vseh rečeh, ki jih človek vsaki dan potrebuje. Tudi veliko lepih podučnih sestavkov se nahaja v tem koledarji. Velja le 40 nkr.; gotovo ne kupiš boljšega blaga tako dober kup.

**Koledarček družbe svetega Mohora za navadno leto 1861.** Izdala družba sv. Mohora. V Celovcu, natisnil Janez Leon. Tudi ta koledarček je poln dobrega blaga. „Družbin oglasnik“ razklada vse zadeve o lepi družbi sv. Mohora. Na prodaj je v Ljubljani pri Lerher-ju. Velja 30 nkr.

**Kärntnerischer Volksschulen-Kalender auf das gemeine Jahr 1861** von Dr. Alois Cäsar Pavissich, k. k. Landesschulrath, Real- und Volksschulen-Inspektor. II. Jahrgang. — Ta koledar so spisali naš sedanji gospod šolski nadzornik.\*) Mnogo mnogo prelepih sestavkov za vsakega učitelja se nahaja v njem, med kterimi je tudi slovenski od g. Antona Janežič-a pod naslovom: Prijazna besedica slovenskim učiteljem. Pridjani ste mu dve lepi podobi: novega šolskega poslopja v Celovcu in sv. Kristusove glave. Natis je krasen iz Jan. Leon-ove tiskarnice v Celovcu. Cena je 70 nkr. Dohodki so namenjeni v pomoč pripravniški napravi v Celovcu.

**Schlesischer Volksschulen-Kalender für das Jahr 1861** von Vinzenz Pravsek, k. k. Landesschulrath, Real- und Volksschulen-Inspektor.

\*) Ravno se dobi tudi pri ljubljanskih bukvarjih nova prav lična podoba Dr. A. C. Pavissich-a za 1 gold.

V. Jahrgang. Troppau, Verlag von H. Kolk. Velja 60 nkr. V tem koledarji dobi učitelj za vsaki dan posebej kako lepo spodbudnico.

**Jahrbuch für Lehrer, Aeltern und Erzieher** von Joh. Maresch, Weltpriester, k. k. Schulrath und Inspektor der Volks- und Realschulen in Böhmen. XXV. Jahrgang 1860. Prag, F. A. Credner. Dohodki so namenjeni v pomoč ubogim pripravnikom in učiteljskim sirotam. Pridjana je podoba matere božje. Velja 1 gold. 28 kr. nov. dn.

**Časopisi**, ktere naj bi učitelji tudi pridno brali, so: Novice in Danica v Ljubljani, Glasnik in slov. Prijatelj v Celovcu, Napredak v Zagrebu, Oesterreichischer Schulbote na Dunaju.

## Novice.

Od gorenskih planin konec decembra 1860.

(Dopis.) Pozdravljena, serčno pozdravljena nam bodi, draga Ljubljana! ker spolnila si želje vsakemu pravemu slovenskemu učitelju z osnovo novega učiteljskega časnika. Vsejala si s tem v zemljo svojih plodnih ravnin zernje, iz katerega nam ima kaliti stoterni, tisučerni sad; — odkrila nam zaklad, v katerem so vložene lastne skušnje marsikakega v šolstvu skušenega moža; — odperla si s tem studence, iz katerega naj zajema, ki koperni po čisti studenčini koristnih podukov v milem maternem jeziku, potrebnih sebi in mladini. Pozdravljena — še enkrat rečem — nam bodi zatoraj ljuba bela Ljubljana! —

Pa še dve besedi imam spregovoriti. Perva je: Učitelji peterih slovenskih škofij, katerim Vam je Bog dal dar posebne umnosti, podpirajte novo vtemeljeni časnik z obilnimi literarnimi doneski! „Višej oči višej vidi,“ pravi slovanski pregovor, — pa tudi znano je, da vsaki učitelj ima svoje lastne skušnje in med tem marsikteri prav izvrstne skušnje, za šolo prave, zlate jagode. Pero tedaj v roko! Res je sicer: vsaki začetek je težak, pa z božjo pomočjo se vsaka teža premaga. „Urno začeto je že na pol skončano,“ pravi prislovica. — Kar kdo sam še dobro izpeljati ne vé, gotovo mu bo slavno vredništvo radovoljno seglo pod pazduho.\*\*) —

Pa zopet je res, da Bog dáre deli onim, kojim jih njegova sv. volja nakloniti blagovoli. Kdor se zmožnega ne čuti, delati za novi list s peresom, naj saj z naročnino ne hodi za plot. Za malo krajcarjev dobi vsaki mesec košarico podukov, povestic, pesem, novic i. t. d., kar mu bo gotovo naročnino stoterno povernilo. Upamo, ljubi naš „Tovars“, da nam boš v prihodnjem listu mnogo mnogo veselih novic povedal, koliko se Te je namreč iz vseh slovenskih pokraja bratov učiteljev ljubeznipolno oklenilo.\*\*)

O osnovi muzikalne priloge takrat kaj več, kadar nam boš število svojih naročnikov naznanil.

Da si mi zdrav, vesel in vedno krepkejši, dragi bratec „Tovars!“

*Rodoľub Podratilovski.*

\*) Po svoji moči iz serca rado!

Vredn.

\*\*) V prihodnjem listu bomo odperli imenik čast. g. g. naročnikov. Vredn.

V šolskem letu 1859 je bilo na Krajskem v 288 kat. duhovnijah 12 poglavnih šol, 149 pravih malih šol in 79 še ne prav ustanovljenih šol, skupaj 240 kat. šol. Po jeziku je bilo 18 nemških, 108 slovenskih in 114 slovensko-nemških. S temi šolami je bilo združenih tudi 6 obertnjiških in 211 nedeljskih šol. Krajev, iz katerih so otroci v šolo hodili, je bilo 2352 z 39176 za šolo ugodnimi otroci, od katerih jih je 29001 v šolo hodilo. V šoli je učilo 140 katehetov, 180 učnikov, 24 podučnikov, 33 učenice, 13 podučnic in 4 obertnjiške učnice. Šolskih pripravnikov je bilo 29.

Na Koroškem je bilo v šolskem letu 1859 v 338 kat. duhovnijah 7 poglavnih šol, 259 pravih in 33 nevstanovljenih malih šol. Po jeziku je bilo 215 šol nemških, 16 slovenskih in 68 slovensko-nemških. S temi je bilo združenih 9 obertnjiških in 269 nedeljskih šol. Krajev, iz katerih so otroci v šolo hodili, je bilo 2693 z 28884 otroci za šolo, od katerih jih je 25090 v šolo hodilo. Učnikov je bilo 281, podučnikov 41, učenice 26, podučnice 9, obertnjiških učenic pa 15. Šolskih pripravnikov je bilo 30.

**Iz Ljubljane 27. decembra 1860.** Šentjanžev dan nam je prinesel prav žalostno novico. Umerl je visokočastiti gospod **Franc Metelko**, c. k. dosluženi učenik slovenskega jezika v ljubljanskih višjih šolah, star 71 let. Njegovo ime se bo vedno lesketalo v slovenski literaturi. — V svoji oporoki se je tudi prav lepo ozerl na učitelje in šole na Krajskem, katerim je **16,000 gold.** sporočil. Prihodnjic več od tega. — Bog mu daj večni mir in pokoj!

## Premembe v učiteljskem stanu.

Janez Mandele, poterjeni pripravnik v Celju pride začasno v Križe pri Teržiču za učitelja.

## Povabilo

### na naročbo „učiteljskega Tovarša“.

Tako oblečen nastopi „učiteljski Tovarš“ pervikrat svojo pot do ljubih Slovincov. Hitro, hitro se je mogel obračati; zato prosimo, da bi mu čast. prijatli milo prizanesli, če ni dosti spodobno napravljen. Trdno se nadja, da ga bodo vsi učitelji, šolski prijatli in domoljubi lepo sprejemali in mu dovolili, da bo hodil k njim v gostje in se po domače pogovarjal in tovaršil z njimi.

Drugo pot bo prinesel „učiteljski Tovarš“ tudi nemško prilogo šolskih postav začetih z letom 1860, in tako jih bo vselej zvesto prinašal, kadar se jih bo saj za pol pole nabralo. — Tudi napeve za pesmi in druge muzikalije bi iz serca rad prinašal, ako bi le dovolj moči imel. Počakajmo tedaj, da bo prav veliko podpornikov dobil; potem bo vse rad storil, kar bodo njegovi ljubi bratci želeli.

Naznanimo tudi, da smo natisnili toliko iztisov prvega lista, da bomo mogli še vsim postreči, kateri bi se pozneje do mesca februarja za „učiteljskega Tovarša“ oglasili. Cena je majhna; 1½ gld. na leto si vsak lahko odloči in dá za povzdigo našega domačega šolstva. Tedaj lepo prosimo!

*Vredništvo.*

Odgovorni vrednik:  
**Andrej Praprotnik.**

Natiskar in založnik:  
**Jož. Rudolf Milic.**